

N:o 18.

Ank. till Riksd. kansli den 28 maj 1887, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ersättning till förre fanjunkaren Carl Ulrik Bergstedt för omkostnader, dem han såsom innehafvare på lön af sergeantsbostället Luggavi n:o 1 i Örebro län fått vidkännas för boställets deltagande i ett vattenafledningsföretag.

(I. A.)

Såsom innehafvare på lön af det numera sedan midfastan detta år till statsverket indragna sergeantsbostället Luggavi n:o 1, ett mantal, i Kräcklinge socken och Hardemo härad af Örebro län, hade, enligt hvad af Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflättna proposition (n:o 8) af den 18 sistlidne mars inhemtas, förre fanjunkaren Carl Ulrik Bergstedt deltagit i ett år 1863 påbörjadt företag med ändamål att aftappa de så kallade Kräcklingeånarna. Den bostället tillhöriga mark, som af detta företag berördes, utgörande i areal 145 kvadratref 10 kvadratstänger, hade före aftappningen uppskattats till 71 kvadratref 6,27 kvadratstänger och efter densamma till 123 kvadratref 43,56 kvadratstänger fullgradig jord, i följd hvaraf bostället genom företaget beredts en jordförbättring af 52 kvadratref 37,29 kvadratstänger eller 9 tunnland 11,4 kappland.

Med uppgift att, derest ersättning för den sålunda vunna jordförbättringen skulle utbrutits af boställets mark, ett område af omkring 15 tunnland skulle hafva frångått bostället, samt att den förmån, som bevarandet af dessa 15 tunnland beredt kronan utan ringaste kostnad från dess sida, kunde lågt uppskattas till omkring 6,000 kronor, hade

förre fanjunkaren Bergstedt i en genom Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län öfverlemnad ansökning hos Kongl. Maj:t vidare förmält, att den på bostället belöpande, från början till 2,178 kronor 14 öre beräknade andelen i kostnaden för öfvermålda vattenafledningsföretag, i följd deraf att det för företaget bildade bolag dels i syfte att bereda möjlighet för en framtida fullständigare torrläggning af Kräcklingedalen år 1866 inköpt Vaholms qvarn för en köpeskilling af 32,000 kronor, dels år 1867 lidit en förlust på sin dåvarande ordförande af 19,375 kronor samt på grund af andra missgynnande omständigheter i hög grad öfverstigit den ursprungliga beräkningen;

att Bergstedt för sitt deltagande i samma företag måst vidkännas en utgift af tillhoppa 6,361 kronor 21 öre;

att Bergstedt, förutom att han vid syn å bostället den 11 september 1877 fått sig ålagdt att utföra en tillbyggnad till logen för 583 kronor 30 öre, sedermera vid afträdessyn å bostället den 13 oktober 1886 förpligtats att ombygga vissa boställets uthus för en beräknad kostnad af öfver 2,000 kronor, hvilka till- och ombyggnadsarbeten till en icke ringa del förorsakats deraf att hemmanets åbyggnader genom den tillökning, åkerjorden genom hans arbete vunnit, blifvit otillräckliga;

att då den andel, Bergstedt genom deltagande i den redan skedda torrläggningen vunnit i Vaholms qvarn, icke syntes kunna åt honom personligen bibehållas, utan borde åtfölja bostället, Bergstedt blefve nödgad utan rätt till ersättning af kronan afstå sin berörda andel till ett värde af omkring 856 kronor;

samt att de betydliga utgifter, Bergstedt sålunda fått till boställets bästa vidkännas, bragt honom i den ställning, att han vid boställets afträdande komme att med sin familj befinna sig i den yttersta torftighet, urståndsatt att godtgöra sina fordringsegare och deribland kronan för husröta, så vidt icke någon ersättning bereddes honom för berörda utgifter;

och hade på grund häraf Bergstedt anhållit, att honom måtte medgifvas *dels* skälig godtgörelse för de 15 tunnland jord, han genom sitt deltagande i vattenafledningsföretaget skulle åt kronan förvärfvat, *dels ock* lösen med 856 kronor för hans andel i Vaholms qvarn, till stöd för hvilken framställning Bergstedt derjemte åberopat, att han vid sitt tillträde till bostället till följd af företrädarens iråkade obestånd icke kommit i åtnjutande af den honom vid tillträdessynen tillerkända husröteersättning, 1,161 kronor 96 öre.

Vid ansökningen hade fogats instrument öfver den 13 oktober 1886 hållen af- och tillträdessyn å bostället mellan Bergstedt, afträdare,

och arrendatorn Per Alfred Jansson, tillträdare, hvaraf inhemtats att Bergstedt ålagts att före boställets afträädande uppföra ny ladugårds- och logbyggnad för en beräknad kostnad af 2,080 kronor 99 öre och afhjelpa åtskilliga öfriga å boställets hus och byggnader anmärkta brister, eller ock att utgifva uppskattade kostnaden för dessa arbeten med tillsammans 2,238 kronor 31 öre.

Hörd öfver ansökningen, hade domänintendenten i Örebro län, med vitsordande att genom Bergstedts deltagande i torrläggningföretaget en areal af 9 tunnland 11,4 kappland fullgradig jord åt kronan bevarats, anfört att, då vattenafledningsföretaget fullbordats redan år 1865, Bergstedt, som innehaft bostället till den 14 mars 1887, väl jemlikt kongl. förordningen den 6 juli 1849 saknade laglig rätt till vidare ersättning för sina utgifter för företaget utöfver den, han under sin besittningstid kunnat afvinna den förbättrade jorden, men att, då antagligt vore att jordens afkastning på långt när icke varit tillräcklig att ersätta Bergstedt de utgifter, han fått vidkännas för vattenafledningsföretaget och för jordens odlande och bebyggande, samt härtill komme, att Bergstedt vid afträdessynen fått sig ålagd större husröta i följd deraf att efter den tillökning, åkerarealen vunnit, större åbyggnader fordrades för den ökade grödan och för ökad kreatursantal, domänintendenten, på grund af dessa och öfriga af Bergstedt åberopade förhållanden, funne det af billighet påkalladt, att Bergstedt bereddades någon godtgörelse för sina å bostället nedlagda kostnader.

I fråga om sättet för beräkningen af en dylik godtgörelse hade domänintendenten anmärkt, att det väl mötte svårighet att afgöra, huru stort jordområde, som genom Bergstedts deltagande i torrläggningföretaget i verkligheten blifvit åt bostället bevaradt, då detta berodde af uppskattningens värde å den jord, som kunde kommit att i ersättning för jordförbättringen afträädas, men att med ledning af medeluppskattningen å den torrlagda marken kunde antagas, att vid en dylik utbrytning icke mer än 12 tunnland skulle kommit att frångå bostället. Enär vid arrendevärdering å bostället den 27 augusti 1885 den torrlagda marken ansetts ega ett arrendevärde af 14 kronor tunnlandet, kunde således den vinst, som tillskyndats bostället genom Bergstedts deltagande i torrläggningen, beräknas till 168 kronor årligen, eller, med fem procent ränteberäkning, i kapital till 3,360 kronor; och hade domänintendenten tillstyrkt, att detta belopp måtte såsom ersättning uti ifrågavarande hänseende tilläggas Bergstedt, med förbehåll dock att ett belopp, motsvarande kostnaden för de Bergstedt vid afträdessynen ålagda byggnads- och reparationsarbeten, 2,238 kronor 31 öre, innehölles för att tillhandahållas den nye innehafvaren af bostället.

Hvad vidare angick den på Bergstedt såsom deltagare i torrlägningsföretaget belöpande andel i Vaholms qvarn, hade domänintendenten, enär del i denna qvarn icke rimligtvis kunde åt Bergstedt personligen bibehållas, sedan han afträdt bostället, men bostället till undvikande af de rättsliga förvecklingar, som eljest lätt kunde uppstå vid den numera beslutade ytterligare utvidgning och fördjupning af vattendraget, dervid qvarnen komme att rifvas, borde bibehållas vid sin delaktighet i qvarnen, ansett lösen för andelen i qvarnen böra Bergstedt beviljas, hvilken lösen likväl icke borde beräknas efter det belopp, hvarför qvarnen blifvit af bolaget inköpt, utan efter det värde, hvartill qvarnen den 20 april 1886 uppskattats, eller till 11,220 kronor, då lösesumman för Bergstedts del i qvarnen skulle komma att uppgå till 212 kronor 58 öre.

För egen del hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande instämt i det af domänintendenten sålunda afgifna yttrande, med hemställan dock att vid beviljandet åt Bergstedt af de utaf domänintendenten föreslagna belopp måtte fästas det vilkor, att den ersättning för husröta, som Bergstedt vid afträdessynen å bostället förpligtas att gälda, skulle, så vidt icke de anmärkta bristerna före boställets afträdande af honom afhjelpats, af de Bergstedt tillerkända beloppen först utgå, hvarigenom den fördel för honom vunnas, att tillträdande arrendatorn erhöle den honom tilldömda husröteersättning utan att kronan, såsom eljest torde blifva nödvändigt, måste träda emellan.

Efter remiss hade domänstyrelsen till Kongl. Maj:t inkommit med utlåtande, deri styrelsen anført, att med stadgandet i kongl. förordningen den 6 juli 1849, att ej mindre den omkostnad, boställsinnehafvaren finge vidkännas för vattenafledningsföretag till beredande af samfällig jords odling eller förbättring, än äfven den ytterligare kostnad, som kunde erfordras för den tillvunna eller i förbättrade skick försatta jordens odling och inhägnande samt för uppförande af de byggnader, hvilka till den derå växande grödans insamlande vore af nöden, skulle fördelas på högst tjugu år, räknade från den tid, då vattenafledningen blifvit fullbordad, afsåges att boställsinnehafvaren skulle under denna tidrymd beredas full godtgörelse för de kostnader, han å företaget nedlagt, men att, då, såsom domänintendenten anført, antagligt vore, att Bergstedt icke på långt när kunnat af jordens afkastning hemta ersättning för de kostnader, han fått vidkännas, jemväl styrelsen funne billigheten fordra, att Bergstedt erhöle godtgörelse, motsvarande den förlust, han fått vidkännas genom boställets deltagande i företaget, hvadan styrelsen, som ansett den af domänintendenten föreslagna beräkningsgrund för ersättningen rättvis och billig, till-

styrkte, att Kongl. Maj:t täcktes bereda Bergstedt ersättning för hans deltagande i företaget med föreslagna 3,360 kronor, dervid likväl borde fästas det af Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagna vilkor i fråga om husröteersättningens gäldande; hvarjemte och då, beträffande den af Bergstedt begärda lösen för andelen i Vaholms qvarn, Bergstedt icke kunde anses vara skyldig att afstå densamma utan ersättning, och qvarnandelen syntes böra af kronan förvärfvas åt bostället för att underlätta den ytterligare afdikning af Kräcklingedalen, som ansåges vara erforderlig, men lösesummans belopp icke borde sättas högre än som motsvarade andelens nuvarande värde, styrelsen hemstälde, att lösen därför måtte till Bergstedt utbetalas med den af domänintendenten i sådant afseende föreslagna summa 212 kronor 58 öre.

I anledning af hvad sålunda förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att bevilja Bergstedt dels såsom godtgörelse för den jordförbättring, han genom deltagande i sänkingsföretaget beredd bostället, ett belopp af tretusen trehundra sextio kronor, under vilkor att, så vidt och i den mån de nybyggnadsarbeten och förbättringar Bergstedt vid afträdessyn å bostället förpligtats att utföra, icke blifvit före boställets afträdande af honom verkställda, hvad Bergstedt i följd häraf hade att gälda skulle af det berörda ersättningsbeloppet först utgå, dels ock i lösen för Bergstedts andel i Vaholms qvarn ett belopp af två hundra tolf kronor 58 öre.

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling denna proposition blifvit öfverlemnad, har icke haft något att erinra emot hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit, hvadan Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 28 maj 1887.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.